Simbolika brojeva u Grimmovim bajkama

Mišković, Marina

Undergraduate thesis / Završni rad

2012

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:218021

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti

Marina Mišković

Simbolika brojeva u Grimmovim bajkama

Završni rad

Mentor: prof. dr. sc. Ana Pintarić

Osijek, 2012.

Sažetak

U radu se govori o simbolici brojeva u bajkama braće Grimm. Uspoređuje se odgovaraju li teorijske postavke o simbolici brojeva koje nalazimo u stručnoj literaturi primjerima brojeva koje nalazimo u Grimmovim bajkama. Nastoji se utvrditi i koji su brojevi dominantni, odnosno koji se brojevi najčešće pojavljuju u Grimmovim bajkama. Istražuje se jesu li brojevi tri, sedam i devet najčešći brojevi i u Grimmovim bajkama, sukladno postavkama koje navodi, za rad proučena, stručna literatura. Također se opisuju i značajnija odstupanja od očekivane simbolike brojeva, za neke brojeve pokušala se utvrditi simbolika koja se u literaturi ne spominje, a neki se brojevi uz određene pojmove pojavljuju bez posebnoga značenja i ne nose posebnu simboličnu vrijednost. Analizirano je dvadeset različitih brojeva, a najviše pozornosti posvetilo se onim brojevima koji se najčešće pojavljuju u Grimmovim bajkama jer se zbog većega broja primjera u kojima se javljaju ti brojevi proširuje i mogućnost interpretacije simbolike vezane uz te brojeve. Isti brojevi u različitim primjerima često imaju i različitu simboliku, a jedan od zadataka istraživanja u ovome radu bio je utvrditi i koja su značenja i simbolika uz koji broj dominantna. Provedena analiza simbolike brojeva u Grimmovim bajkama potkrijepljena je primjerima, odnosno citatima iz četrdeset bajki koje su objavljene u knjizi *Bajke i priče* (1988). Analiza učestalosti pojavljivanja brojeva prikazana je i tablično te pojašnjena kako bi se pružio bolji uvid u brojčane podatke.

Ključne riječi: simboli, brojevi, simbolika brojeva, Grimm, bajke

Sadržaj

1. Uvod.....1

2. O braći Grimm.....2

3. O bajkama braće Grimm.....2

4. O simbolici brojeva.....3

5. Simbolika brojeva u Grimmovim bajkama.....3

5. 1. Simbolika broja jedan.....4

5. 2. Simbolika broja dva.....5

5. 3. Simbolika broja tri.....6

5. 4. Simbolika broja četiri.....7

5. 5. Simbolika broja pet.....8

5. 6. Simbolika broja šest.....9

5. 7. Simbolika broja sedam.....9

5. 8. Simbolika broja osam.....10

5. 9. Simbolika broja devet.....11

5. 10. Simbolika broja deset.....11

5. 11. Simbolika broj dvanaest.....12

5. 12. Simbolika broja trinaest.....12

5. 13. Simbolika broja četrnaest.....12

5. 14. Simbolika broja petnaest.....13

5. 15. Simbolika broja šesnaest.....13

5. 16. Simbolika broja dvadeset.....13

5. 17. Simbolika broja pedeset.....13

5. 18. Simbolika broja sto.....14

5. 19. Simbolika ostalih brojeva.....14

6. Najčešći brojevi u Grimmovim bajkama.....14

7. Primjeri analiziranih brojeva.....16

8. Zaključak.....22

9. Izvor i literatura.....23

1. Uvod

U ovome završnom radu proučavat će se simbolika brojeva u Grimmovim bajkama. Najprije će se iznijeti osnovni podatci o autorima analiziranih bajki, odnosno braći Grimm i njihovim bajkama te o simbolici brojeva. Analizirani korpus sastoji se od četrdeset bajki koje su sabrane u knjizi *Bajke i priče* (1988). Najviše je pozornosti pridano brojevima od kojih se u bajkama očekuje dominantnost (tri, sedam i devet), ali su i svi drugi brojevi, do broja deset, detaljno analizirani. Najprije će se utvrditi simbolika koja se očekuje uz pojedine brojeve. Kao relevantna literatura pri tom istraživanju poslužit će *Simbolika brojeva* i *Rječnik simbola – mitovi, sni, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi*. Utvrdit će se je li simbolika o kojoj navedena literatura govori prisutna u Grimmovim bajkama, dakle, istražit će se podudaranja i odstupanja. Značajan dio istraživanja posvetit će se utvrđivanju učestalosti pojavljivanja brojeva u bajkama. Prilikom te analize, u obzir će se uzeti svi brojevi koji se pojavljuju uz neki pojam, ali prilikom iskazivanja učestalosti pojavljivanja brojeva oni neće biti ponovo iskazani. Odnosno, ako se određeni broj uz isti pojam u istoj bajci javlja više puta, računat će se kao jedan primjer, a ne više njih. Uzet će se u obzir i brojevi koji su implicitno prisutni u bajkama, a to su brojevi različitih ponavljanja i pretvaranja. Provedena analiza simbolike brojeva bit će potkrijepljena primjerima prisutnima u Grimmovm bajkama te brojčanim podatcima koji će prikazati njihovu učestalost pojavljivanja.

2. O braći Grimm

Jacob Grimm (1785.-1863.) i Wilhelm Grimm (1786.-1859.) značajna su imena romantizma njemačke, ali i cjelokupne svjetske književnosti. Rođeni su u Hanauu kod Frankfurta. Otac im je bio odvjetnik, a majka kći pravnika te i braća Grimm nakon završene gimnazije prelaze na Sveučilište u Marburgu gdje upisuju pravo.

Blaga Aviani ističe: *Braća skupljaju narodne bajke i priče, pjesme i drugo blago, ne samo njemačko nego i drugih naroda, bave se starogermanskom književnošću i etnologijom, proučavaju stare spise običajnog prava, analiziraju genezu jezičnih tvorbi, i sve to predaju u nastavnom predmetu što se zove Poznavanje starina* (Aviani, 1994: 246). Bili su sveučilišni profesori, a braća Grimm, kako navodi Ana Pintarić, utemeljitelji su i znanstvene germanistike te autori *Njemačkog rječnika* (Pintarić, 1999: 87).

Potaknuti Perraultovim bajkama, radom drugih sakupljača i općom romantičnom atmosferom, braća Grimm, kako navodi Milan Crnković, počela su skupljati narodne priče. Skupljali su ih zajednički i zajednički ih obrađivali, ali završnu verziju, jezičnu i stilsku, i pravi ton dao je Wilhelm (Crnković, 1973: 34). U zbirkama *Dječje i domaće bajke* i *Njemačke sage* skupili su i preradili preko dvjesto bajki, pučkih priča i pošalica. Milivoj Solar ističe kako tek zbirkom braće Grimm, iz godine 1812., *Dječje i domaće bajke*, počinje oduševljenje književnom vrstom koja pripada usmenom stvaralaštvu, a koja zadivljuje svojevrsnim stiliziranim opisom svijeta gdje je čudesno stalno prisutno, a da to nikoga ne začuđuje (Solar, 2003: 204). Braća Grimm, kako navodi Viktor Žmegač, težila su u načelu za tim da dočaraju *autentičan stil kolektivnog stvaralaštva, ali u praksi su, međutim, često dali maha vlastitoj pripovjedačkoj mašti, pa su tekstovi, u redakciji Wilhelmovoj (napose u drugom izdanju, 1819., prilično modificirani* (Žmegač, 1974: 124). Braća su preminula u Berlinu, Jacob u sedamdeset devetoj, a Wilhelm u sedamdeset četvrtoj godini.

3. O bajkama braće Grimm

Grimmove su bajke, kako ističe Crnković (Crnković, 1973: 35) na sretnoj granici između čiste narodne bajke i prave umjetničke bajke i sadrže u pročišćenoj verziji velik dio najljepših motiva svih bajki raznih naroda. Aviani navodi kako su bajke i priče braće Grimm prema jednoj statistici UNESCO-a, uz Bibliju, *najčitanije štivo na svijetu* (Aviani, 1994: 247).

Priče u kojima prevladavaju fantastični elementi (bajke), Crnković (Crnković, 1973: 34) dijeli u pet skupina:

a) najpoznatije dječje bajke u Grimmovoj verziji (*Vuk i sedam jarića*, *Ivica i Marica*, *Pepeljuga*, *Crvenkapica*, *Trnoružica*, *Snjeguljica*)

b) bajke s motivom pretvorbe čovjeka u životinju i obratno (*Snjeguljica i Ružica*, *Čarobno zelje*, *Žablji kralj ili Željezni Heinrich*, *Sedam gavrana*, *Bijela i crna zaručnica*)
c) bajke o nagrađenoj vjernosti i ustrajnosti i o nagradi za dobra djela i pomoć bližnjemu (*Vjerni Johann*, *Gospođa Hole*, *Jednooka, Dvooka i Trooka*, *Zvjezdani taliri*, *Dvanaest lovaca*, *Dva putnika*)
d) bajke o patuljcima i sličnim bićima (*Tri patuljka u šumi*, *Cvilidreta*)
e) ostale bajke (*Zlatna guska*, *Vrijeme života*, *Šest pomagača* itd.)

4. O simbolici brojeva

Brojevi su, kako navodi Tine Germ, odavno uznemiravali ljudski duh i u svim su civilizacijama bili izazov umu i živahni poticaj maštи (Germ, 2004: 5). Već stari Egipćani i Sumerani brojevima su pripisivali božansku prirodu, magijsku snagu i simboličke sadržaje. Germ u skladu s tim ističe kako bi se moglo reći da je simbolika brojeva stara koliko i sami brojevi (isto, 5). Germ nadalje navodi značajna imena za povijest simbolike brojeva. *Brojevi su za Augustina načelo reda, ljepote i savršenosti, idealni oblikovni principi koji vladaju svijetom i jamče sklad, uređenost, uravnoteženost i zakonitost, a u najvećoj su mjeri izraz stvaralačke volje Boga koji je sve uredio po mjeri, broju i težini* (isto, 8). *Filion Aleksandrijski, koji je živio otprilike između 25. pr. Kr. i 50. godine, u povijest se upisao kao pronicljiv i nadahnut pisac koji je postavio čvrste temelje, kako židovskoj tako i kasnijoj kršćanskoj egzegezi Svetoga pisma i time stvorio klasičan model simboličkog tumačenja brijeva* (isto, 9).
Ali tek s *Knjigom brojeva* koja se pojavljuju u *Svetom pismu* europski je srednji vijek, kako navodi Germ, dobio knjigu koja se može nazvati *prvim leksikonom simbolike brojeva*. Pisac je tog znamenitog djela Izidor Seviljski (isto, 11). Za renesansnu neoplatonističku filozofiju brojevi su simboli koji ljudski duh vode spoznaji najviših filozofskih istina. Knjiga *Tajne brojeva* prvi je, kako navodi Germ, „moderni“ rječnik simbolike brojeva, koji je napisao i 1599. u Bergamu objavio talijanski učenjak Pietro Bongo (isto, 13).

5. Simbolika brojeva u Grimmovim bajkama

Istraživanje simbolike brojeva, središnji je dio ovoga rada. Tumačenja simbolike brojeva preuzeta su iz knjiga *Simbolika brojeva* i *Rječnik simbola – mitovi, sni, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi*. Za svaki broj koji se pojavljuje u četrdeset analiziranih Grimmovih bajki, najprije se donose informacije o simbolici vezanoj uz te brojeve, a potom se utvrđuje odgovara li

ta simbolika primjerima u Grimmovim bajkama. Nakon analizirane simbolike, za svaki broj iznijet će se podatci o njegovoj učestalosti pojavljivanja.

5. 1. Simbolika broja jedan

Tine Germ u knjizi *Simbolika brojeva* ističe kako jedinica među brojevima ima posebno i nadasve značajno mjesto. U Antici i Srednjem vijeku jedinica, naime, nije bila samo broj nego i *izvor svih brojeva i zato više nego prikladan simbol prvotnog počela, elementarne kozmičke energije, Boga i njegove neiscpne moći* (Germ, 2004: 16). Jedinica je u kršćanskoj ikonografiji ujedno *simbol Krista i Duha Svetoga, čime su posebno naglašeni sadržaji odrješenja* (isto, 16). *Jedinica je i simbol mudrosti* (isto, 17).

Slično navode i autori *Rječnika simbola* Jean Chevalier i Alain Gheerbrant: *Jedan je simboličko mjesto bića, izvor i svršetak svega, kozmičko i ontološko središte* (Chevalier; Gheerbrant, 1983: 243). *U legendama i pučkim predajama broj jedan često simbolizira jedinoga Boga* (isto, 244).

U skoro svim primjerima s brojem jedan u Grimmovim bajkama može se utvrditi da bi te rečenice mogle biti gramatički i semantički relevantne i bez broja jedan koji se u tim rečenicama ostvaruje u različitim oblicima. Npr. rečenice *Ali nekog jutra moradoše javiti kralju da nema **jedne** dragocjene jabuke.* (Grimm, Jacob; Grimm, Wilhelm, 1988: 129) i *Nekoć vam živjela kraljica što je obudovjela i zašla u godine: muž joj poodavno umro, a za njim joj ostala lijepa kći **jedinica**.* (isto, 97) sasvim su relevantne i bez pojmova koji se sastoje od broja jedan, što se može uvidjeti u primjerima: *Ali nekog jutra moradoše javiti kralju da nema dragocjene jabuke* i *Nekoć vam živjela kraljica što je obudovjela i zašla u godine: muž joj poodavno umro, a za njim joj ostala lijepa kći.* Iz toga se može zaključiti kako se broj jedan u Grimmovim bajkama koristi za posebno isticanje određenih pojmova, odnosno naglašavanje. Osim toga, u skladu sa simbolikom broja jedan, može se utvrditi da je u Grimmovim bajkama u nekim primjerima prisutna simbolika odrješenja. Vilenjak Cvilidreta odrješuje djevojku očeve laži, ali mu mora dati svoje *prvorođeno* dijete. Matovilkinu majku vještica odrješuje neumorne žudnje za matovilcem uz *jedan* uvjet, a taj uvjet je da joj mora dati svoju kćerku. No, može se zaključiti da ta odrješenja od „jednog zla“ prouzroče „drugo zlo“. Religijska simbolika broja jedan, kojoj Germ posvećuje najviše pozornosti, u Grimmovim bajkama izostaje, a simbolika mudrosti može se iščitati u bajci *Sedam jednim udarcem* gdje maleni krojač *jedan* udarac u sedam muha mudro koristi za postizanje uspjeha u životu.

Valja spomenuti da su u obzir uzeti samo primjeri u kojima se taj broj pojavljuje eksplicitno, a implicitni primjeri nisu razmatrani, budući da bi taj broj bio pozamašan i teško utvrdiv jer svaka jednina zapravo odgovara broju jedan. Podrazumijeva se da je u bajci jedna Trnoružica, jedna

Snjeguljica, jedna Pepeljuga, ali to u ovome radu nije analizirano. Broj jedan pojavljuje se u četrnaest od ukupno četrdeset analiziranih bajki. U tim bajkama pojavljuje se devetnaest pojmova s tim brojem. Većina su tih brojeva atributi, a neznatan broj javlja se u obliku imenica. Broj jedan sadržan u imenicama odnosi se na *kćeri jedinice*, a u jednom slučaju i na pojam *jednorog*. Broj jedan najzastupljeniji je u bajci *Sedam jednim udarcem* gdje se javlja u trima primjerima, a u bajkama *Zlatna ptica* i *Nebriga* javlja se u dvama primjerima dok se u ostalim primjerima javlja po jedan put. Po učestalosti pojavljivanja u Grimmovim bajkama nalazi se na četvrtome mjestu.

5. 2. Simbolika broja dva

Broj dva simbolizira, kako navodi Germ, *svako dvojstvo, odstupanje od jednog, prvu diobu, oblikovanje suprotnog spola i zbog toga u dualistički obojenim mitologijama i religijama znači suprotnost idealnom (pozitivnom, nebeskom, vječnom, dobrom, svijetlom...), dakle materijalno (negativno, zemaljsko, prolazno, zlo, tamno...)* (Germ, 2004: 22). Germ ističe kako se većina parova ipak nadopunjava te da su blizanci jedan od karakterističnih izraza dualnosti. Dvojka, koja je druga i prva odstupa od jedinstva, znači grijeh koji se otklanja od prvog dobrog (isto, 23). U *Rječniku simbola* navodi se da kao simbol suprotstavljanja, sukoba, odraza, broj dva označuje ili *ostvarenu ravnotežu ili latentne prijetnje. To je broj svih ambivalentnosti i podjela. On je prvo i najpotpunije razdvajanje od kojeg potječu sva razdvajanja*. (Chevalier; Gheerbrant, 1983: 153). Broj dva u većini slučajeva odgovara postavkama koje se nalaze u analiziranoj literaturi. Broj je to s negativnim predznakom u Grimmovim bajkama. Primjera je mnogo, a odstupanje broja dva od jedinstva često je istaknuto u primjerima gdje se maćehu najprije naziva očevom *drugom* ženom. Sve su maćehe odreda zle i zagorčavaju život muževoj djeci. U bajci *Ribar i njegova žena* siroti ribar mnogo puta iverku ponavlja: *...moja žena* ***drugo*** *smjera* (Grimm, Jacob; Grimm, Wilhelm, 1988: 44). To *drugo* odnosi se na novi ženin zahtjev koji u najboljem svjetlu ocrtava ljudsku pohlepu, koja ponekad nema granica. *Dvije* su zle maćehine kćeri koje su najpoznatije u bajci o Pepeljugi, a *dvojica* lupeža pojavljuju se u *Palčiću* gdje se i bez konteksta, pomoću imenice lupež, može utvrditi negativna simbolika. Broj dva također se pojavljuje i kao simbol razdvajanja. Cvilidreta, zločesti vilenjak, na kraju sam sebe razdrije *nadvoje*. U *Nebrigi* i *Suputnicima,* junak se nalazi na razdvajanju puta i mora birati kojim će od njih *dva* nastaviti. U skladu s Germovom postavkom kako se parovi i nadopunjavaju, može se reći da takvih slučajeva ima i u Grimmovim bajkama, što se može uočiti u sljedećim primjerima: *To* ***dvoje*** *djece bili dječak i djevojčica...* (isto, 19); *...doletješe unutra* ***dvije*** *bijele golubice...* (isto, 62) i ***dvoje*** *zaručnika najveću sreću osjećalo...* (isto, 75). *Dvoje* su djece Ivica i Marica koji svojom

složnošću izvlače jedno drugo iz nevolja i zajedničkim „snagama“ vraćaju se kući. *Dvije* bijele golubice pomažu Pepeljugi trijebiti leću kako bi mogla otići na bal. To je u skladu s pozitivnom simbolikom vezanom uz motiv goluba, odnosno golubice, o kojoj piše James Hall u *Rječniku tema i simbola u umjetnosti* ističući kako je golub *kršćanski simbol duha svetoga, simbol mira, ali i ljubavi i vjernosti* (Hall, 1998: 101). *Dvoje* su sretnih zaručnika Jorinda i Joringel koji, nakon što zaručnik spasi zaručnicu, nastavljaju dugo živjeti u sreći i zadovoljstvu. Također se u bajci javlja motiv blizanca što je karakterističan izraz dualnosti. Autori *Rječnika simbola* ističu da su *blizanci opći simbol dvojnosti u sličnosti, pa i u istovjetnosti. Slika su svih unutarnjih i vanjskih, proturječnih i nadopunjujućih, relativnih i apsolutnih suprotnosti koje se razrješuju u stvaralačkoj napetosti* (Chevalier; Gheerbrant, 1983: 59). Blizanci se javljaju u bajci *Matovilka* gdje Matovilka rodi blizance, ali oni nisu ključ za razvoj radnje nego jedna od sretnih informacija koje se otkrivaju na kraju bajke.

Broj dva javlja se u dvadeset šest od ukupno četrdeset analiziranih bajki. U bajkama *Pepeljuga* i *Suputnici* javlja se u sedam primjera, u bajci *Ivica i Marica* javlja se u šest primjera, a u ostalim bajkama manje je čest taj broj. Iako se tricu, sedmicu i devetku smatra najčešćim brojevima iz bajke, u ovome slučaju, dvojka je drugi najučestaliji broj, dakle, prednjači nad sedmicom i devetkom. Od broja tri, javlja se za jedan puta manje, odnosno broj dva javlja se eksplicitno i implicitno u šezdeset šest primjera. Broj dva implicitno se javlja u šest primjera: *dva* puta otac popušta ženi u *Ivici i Marici*, *dva* su uzimanja matovilca u *Matovilki*, maćeha postavlja *dva* uvjeta Pepeljugi za odlazak na bal, *dva* su rezanja nogu u *Pepeljugi*, kraljevna-guščarica *dva* puta pije vodu pri čemu joj ispada rubac, *dva* su loša sina u *Zlatnoj ptici*. Može se iščitati da svi ti primjeri nose negativni predznak što je u skladu sa negativnom simbolikom broja dva. Broj dva eksplicitno se ne javlja niti u jednome naslovu, ali brojne naslove čine parovi: *Ivica i Marica*, *Ribar i njegova žena*, *Jorinda i Joringel*, *Snjeguljica i Ružica*, *Mlinarski momčić i maca*, *Siromah i bogataš*, vreća i zakrpa u bajci *Našla vreća zakrpu*.

5. 3. Simbolika broja tri

Simbolička su značenja broja tri široka i raznovrsna, a skoro je posvuda tri sveti broj koji znači savršenost, zaokruženost, plodnost, rast i napredak. Iznimna uloga i simbolička znakovitost broja tri između ostaloga iskazuje se i u tome što je *to jedan od najčešćih brojeva iz priča, čvrsto ukorijenjen u narodnoj pripovijesti, bajkama i legendama*. Broj tri, navodi Germ, *simbol je života, plodnosti, rođenja novih stvari, predodžba cjelovitosti i potpunosti* (Germ, 2004: 33).

Chevalier i Gheerbrant navode da je tri *temeljan broj koji izražava intelektualni i duhovni red, u Bogu, u kozmosu i u čovjeku; sintetizira trojedinstvo živoga bića, ili nastaje spajanjem brojeva jedan i dva, i tada je plod sjedinjenja neba i zemlje* (Chevalier; Gheerbrant, 1983: 773).

Trojedinstvo je najistaknutije u motivu Svetoga *Trojstva* kojeg čine Otac, Sin i Duh Sveti, a javlja se u bajci *Nebriga*. U Grimmovim bajkama, broju tri najviše odgovaraju sadržaji savršenosti, zaokruženosti te predodžbe cjelovitosti i potpunosti. Razna događanja i razni zahtjevi odvijaju se *tri* dana koje zaokružuje upravo *treći* dan. Tri je također i broj koji je najčešći u ponavljanjima radnji koja se javljaju u bajkama: izvršavanje *triju* zadaća, *tri* posjeta bala, *tri* ponavljanja citata itd. Vrlo je čest motiv *tri* sina, odnosno *tri* brata. Pri tome je *treći* brat najmlađi, najmudriji, najpošteniji i ima najviše sreće, ukratko najsavršeniji, dok su starija braća loša. Tako je u bajkama *Zlatna ptica* i *Zlatna guska*. No, u bajkama *Čarobni stolić* i *Tri brata od zanata*, braća su složna i nisu ljubomorna. To je istaknutije u bajci *Tri brata od zanata* u kojoj starija braća nisu zavidna što je najbolju majstoriju izveo najmlađi brat, a posebno je to vidljivo u posljednjim rečenicama bajke: *Sve ih sahraniše u jedan grob. Kako su se voljeli i bili složna braća, to i u smrti ostadoše zajedno* (Grimm, Jacob; Grimm, Wilhelm, 1988: 127). U citiranoj rečenici može se iščitati i simbolika trojstva u jedinstvu. U bajkama je istaknuta i magičnost broja tri: *tri* su pretvorbe dječaka i djevojčice u *Nahod-ptici* kako bi se spasili, *tri* kapi krvi imaju čarobnu moć u bajci *Kraljevna-guščarica*, a nakon što kralj *tri* puta zamahne mačem nad patkom, ona se pretvori u njegovu ženu i to u bajci *Tri šumska patuljka*.

Broj tri javlja se u trideset bajki. To je broj koji se javlja u najviše bajki i u najvećem broju primjera što je u skladu s teorijskom postavkom da je to jedan od najčešćih brojeva u bajkama. Najviše je prisutan u bajkama *Guščarica na studencu* i *Tri šumska patuljka* gdje se javlja u pet primjera. Broj tri sadržan je i u najviše naslova analiziranih bajki: ***Tri*** *brata od zanata*, ***Tri*** *šumska patuljka* i ***Tri*** *prelje*.

5. 4. Simbolika broja četiri

Simbolika broja četiri podudarna je u *Simbolici brojeva* i *Rječniku simbola*. Broj četiri, kako navodi Germ, *simbolizira uravnoteženost i skladnost svijeta*. *Četvorka je znak čvrstoće, reda i zakonitosti koja vlada svijetom, a ujedno je simbol čovjeka, koji kao mikrokozmos zrcali uređenost kozmosa i tako u svojoj fizičkoj i duhovnoj prirodi jasno pokazuje pečat četvorke*. (Germ, 2004: 34). Također ističe da je broj četiri *u najtješnjoj sadržajnoj vezi sa središnjim simbolom kršćanstva – križem* (isto, 37). Slično ističu Chevalier i Gheerbrant: *Broj četiri gotovo je od prapovijesnog doba simbolizirao čvrsto, opipljivo, dostupno osjetilima. Zbog povezanosti s*

križem postao je jedinstvenim simbolom potpunosti, sveobuhvatnosti, cjelokupnosti (Chevalier; Gheerbrant, 1983: 101).

U pet primjera prisutna su četiri ponavljanja određenih radnji. U *Suptnicima* se javljaju *četiri* cipelarova klevetanja, u *Nebojši četiri* ponavljanja prijetnje, u *Kraljevni-guščarici četiri* se puta identično zaziva konja Faladea, u *Sedam jednim udarcem* krojač *četiri* puta nadmudri diva, u *Čarobnome stoliću* koza *četiri* puta govori isto. Iz toga se može iščitati simbolika potpunosti i cjelovitosti jer je baš broj četiri odabrana mjera u izvršavanju tih radnji iza kojih obično dolaze promjene, npr. nakon što koza *četvrti* puta slaže da nije sita, otac se pokaje i shvati da je pogriješio. Također se javlja motiv *četiriju* strana u bajkama *Bremenski svirači* i *Četiri brata vrijedna zlata* koji je povezan sa četiri strane svijeta (glavne), koje na neki način predstavljaju prostornu ravnotežu. Simbolika broja četiri u dvama primjerima odstupa od analiziranih teorijskih postavki da četvorka predstavlja čvrsto, opipljivo i dostupno osjetilima. Naime, u dvama primjerima, javlja se upravo suprotno, nadnaravno i nedostupno osjetilima, što se uviđa u sljedećim citatima: *...imao je **četiri** noge... Sav prestravljen, razabra da se prevrgao životinju – pretvorio se u magarca* (Grimm, Jacob; Grimm, Wilhelm, 1988: 277) i *...obazre se majstor još jednom za kolima i vidje kako su ih **četiri** krilata konja podigla u visinu...* (isto, 305). U bajci *Čarobna loćika* čovjek s dvjema nogama čudesno se pretvara u *četvernošca* magarca. Majstor Šilko sanja kako *četiri* konja dižu kola u visinu. Nadnaravno i čudesno za bajke je sasvim uobičajeno, ali u tim slučajevima očituje se uprvo suprotno od očekivanih simboličkih sadržaja vezanih uz četvorku.

Broj četiri javlja se u deset bajki, najviše u bajci *Četiri brata od zanata* gdje se javlja u trima primjerima, a prisutan je i u samome naslovu. Ukupno se javlja u petnaest primjera i time se nalazi na petome mjestu po učestalosti javljanja u Grimmovim bajkama.

5. 5. Simbolika broja pet

Simbolika broja pet nešto je manje bogata, iako su u većini kultura čvrsto ukorijenjena barem dva sadržajna sklopa: *pet je androgini broj koji kao zbroj prvog parnog (dva) i prvog neparnog (tri) broja simbolizira spajanje ženskog i muškog principa, a ujedno je broj čovjeka jer on ima pet osjetila, pet načina spoznaje i pet prstiju na ruci* (Germ, 2004: 40). S peticom je povezan i pentagram ili peterokraka zvijezda koja je *snažan zaštitnički simbol, simbol sreće, duhovne harmonije i unutarnje snage* (isto, 40). U *Rječniku simbola* stoji da je broj pet *znak sjedinjenja, svadbeni broj, kako kažu pitagorejci; on je broj središta, sklada i ravnoteže. Simbol je čovjeka, simol je i univerzuma, simbol reda i savršenstva, simbol božanske volje* (Chevalier; Gheerbrant, 1983: 535).

Broj pet javlja se samo u dvama primjerima u analiziranim Grimmovim bajkama. Riječ je o *pet* jaja u *Četiri brata vrijedna zlata* i *pet* sluga u *Doktoru Sveznadaru*. Uz broj pet mogla bi se povezati simbolika sreće i unutarnje snage. Braća pokazuju svoja umijeća na *pet* jaja i zbog svoje spretnosti i mudrosti dobivaju svaki po jedan dio kraljeve baštine. *Pet* sluga zabunom, a na „doktorovu" sreću otkrivaju da su kradljivci te čovjek utvrdi svoju titulu doktora Sveznadara, postao je čuveni doktor i dobio mnogo novaca.

5. 6. Simbolika broja šest

Šest je savršeni broj i simbolizira savršenost, za pitagorejce šestica je bila broj dovršenosti, harmonije, uravnoteženosti i sklada, simbol sreće, ljubavi, ljepote, plodnosti i stvaralaštva, ističe Germ (Germ, 2004: 46). Nešto drugačija simbolika nalazi se u *Rječniku simbola*: *Šest je broj uzajamnog darivanja i sukoba protivnih sila, broj mistične sudbine* (Chevalier; Gheerbrant, 1983: 736).

U trima bajkama može se iščitati simbolika darivanja. *U ribaru i njegovoj ženi* iverak daruje ribarevu žena koja traži da joj se ispuni *šest* želja. Srećković u istoimenoj bajci mijenja se za *šest* darova. A mlinarski momčić s kraljevnom koja se pretvarala da je maca, dijeli kraljevstvo pa tako i *šest* konja koja vuku kola u kojima se kraljevna razotkriva. U *Neobičnim patuljcima* javlja se *šest* skitalica, međusobnih pomagača.

Broj šest javlja se u sedam primjera u pet bajki. Najviše je prisutan u bajkama *Nebojša* i *Neobični patuljci* gdje se javlja dva puta, a u ostalim po jedan puta. S takvom učestalošću pojavljivanja, dijeli šesto, odnosno sedmo mjesto s brojem sto.

5. 7. Simbolika broja sedam

Sedmica je, slično kao i trojka, *omiljeni broj iz bajke* koji je nadasve bogat simboličkim značenjima. Iako je simbolika sedmice vrlo raznolika, temeljni se sadržaji u većini kultura vrte oko *motiva dovršenosti, savršenosti, cjelovitosti kozmosa i zaokružena sklada vremena i prostora* (Germ, 2004: 52). Germ ističe i kako je sedam broj koji se u *Svetom pismu* javlja češće nego bilo koji drugi, ali može imati i suprotno značenje: *on je idealna mjera zemaljskog, odnosno prolaznog vremena kojem je mjera sedmodnevni tjedan* (isto, 54).

Sedam označuje, kako ističu Chevalier i Gheerbrant, *sveukupnost planetarnih i anđeoskih poredaka, sveukupnost nebeskih boravišta, sveukupnost moralnog poretka, sveukupnost energija, poglavito u duhovnom poretku* (Chevalier; Gheerbrant, 1983: 644). Dakle, broj sedam simbolizira sveukupnost prostora i sveukupnost vremena. Također, sedam označuje i smjer neke promjene nakon zaključena ciklusa i pozitivne obnove (isto, 644).

Simbolika dovršenosti javlja se u dvjema bajkama. U *Mlinarskome momčiću i maci* momčić vjerno služi macu *sedam* godina nakon čega slijedi nagrada u vidu ženidbe i obogaćenja, kao i u bajci *Srećković* gdje Srećković odsluži gospodaru *sedam* godina te ga gospodar nagradi velikim grumenom zlata. Simboličnost promjene očituje se u bajci *Snjeguljica*: *Kad je navršila* ***sedam*** *godina, prometnula se u ljepotu što je sjala kao vedar dan na nebu, bila ona ljepša i od same kraljice, svoje maćehe* (Grimm, Jacob; Grimm, Wilhelm, 1988: 6). Kao mjera savršenosti ispostavlja se mjera *sedam jednim udarcem* u istoimenoj bajci jer omogućuje uspjeh.

Broj sedam javlja se dvadeset pet puta u trinaest bajki. S tim brojem javljanja, nalazi se na trećem mjestu u učestalosti pojavljivanja. Najviše je prisutan u bajci *Snjeguljica* gdje se javlja osam pojmova s brojem sedam, a osim te bajke, zaštitni je znak i bajki *Sedam jednim udarcem* te *Vuk i jarići*. Broj pojavljivanja broja sedam još je veći, ali su u ovoj analizi, kako je već istaknuto u uvodu, brojani različiti pojmovi s brojem sedam, ali ne i isti. Tako se npr. u bajci *Sedam jednim udarcem* pojavljuju dva pojma s brojem sedam, ali se u kontekstu pojma ***sedam*** *jednim udarcem*, broj sedam ponavlja čak jedanaest puta.

5. 8. Simbolika broja osam

Osam je, ističe Germ, *sretan i harmoničan broj koji se odlikuje matematičkom uravnoteženošću i zato je simbol ravnoteže i postojanosti. Ujedno je osmica broj preporoda i novog početka, simbol vječnosti* (Germ, 2004: 58). Osmica je *broj odrješenja, ujedno i simbol sretnog ispunjenja* i zato jer je zajedno s peticom posvećena Veneri, koja vlada zaljubljenicima i donosi ostvarenje ljubavnih čežnji (isto, 59). Sukladno s tim, Chevalier i Gheerbrant ističu da je osam uvijek *broj kozmičke ravnoteže* (Chevalier; Gheerbrant, 1983: 500).

Broj osam javlja se u analiziranim bajkama najčešće u vidu vremenskoga ograničenja: *u roku od* ***osam*** *dana* u *Zlatnoj ptici* (Grimm, Jacob; Grimm, Wilhelm, 1988: 133), *...neće moći* ***osam*** *dana ni maknuti* u *Čarobnome stoliću* (isto, 199) i *...**osam** smo je tjedana kljukali i tovili* u *Srećkoviću* (isto, 320). Nakon roka od *osam* dana momak uz pomoć lisice rješava zahtjev te za trud dobiva nagradu – kraljevnu, čime se uspostavlja ravnoteža. Tokarskome djetiću majstor daruje toljagu; ako mu tko učini što nažao, toljaga će ga izmlatiti po leđima te se ne će moći *osam* dana ni maknuti. Također se može iščitati ostvarivanje ravnoteže u vidu kažnjavanja zloga zlom.

Broj osam javlja se pet puta u pet bajki. Deseti je broj po učestalosti javljanja u Grimmovim bajkama.

5. 9. Simbolika broja devet

Germ navodi da je broj devet treći broj koji se pojavljuje u mnogim bajkama sa šarenom paletom simboličkih značenja. Najčešće znači *stremljenje dovšenosti koju predstavlja desetka ili simbolizira ispunjenje i duhovno savršenstvo*. Prije svega, devetka je broj koji obilježava *snagu duha, mudrost, znanje i duhovnu zrelost* (Germ, 2004: 64). U *Rječniku simbola* istaknuto je da je broj devet mjera dozrijevanja i plodnih istraživanja, a simbolizira uspješnost pothvata, dovršenje djela (Chevalier; Gheerbrant, 1983: 131).

U Grimmovim bajkama, simbolika broja devet vezana je uz uspješnost pothvata i dovršenje djela, upravo kako su naglasili Chevalier i Gheerbrant. Tako Joringel *...**devetog** dana u rano jutro nađe sanjani cvijet...* (Grimm, Jacob; Grimm, Wilhelm, 1988: 77) koji mu omogućuje uspješno oslobađanje zaručnice Jorinde; kralj u bajci *Suputnici* postavlja krojaču uvjet: *Ako mi do **devet** dana pribaviš sina, dat ću ti svoju najstariju kćer za ženu*. (isto, 214), a uspješnost tog pothvata, odnosno izvršenje djela, omogućuje mu pomoćnica roda; u bajci *Čarobna loćika* na *grane je posjedalo **devet** ptica...* (isto, 273), a mudra starica mladome lovcu daje upute kako će mu to pomoći, naime, ptice će baciti čarobni plašt koji će mu omogućiti ispunjavanje želja i uspjeh.

Broj devet javlja se šest puta u šest bajki, dakle, u svakoj jedan puta. Time se po čestotnosti javlja isto koliko i broj dvanaest te dijele osmo i deveto mjesto. Može se zaključiti kako broj devet u Grimovim bajkama odstupa od tradicionalnih pretpostavki vezanih uz to da je broj devet jedan od najčešćih brojeva u bajkama.

5. 10. Simbolika broja deset

Deset je, prema Germu, broj koji simbolički spaja sve prijašnje; *simbol je u sebe zatvorene mnogostrukosti, zaokruženosti, sveopsežnosti i vječnosti*. Zbog decimalnog sustava deset je ujedno *mjerilo svega brojenog i mjerenog, sveprisutan u ustrojstvu svijeta koji nas okružuje i zato još i posebno simbol uređenosti pojavnog svijeta* (Germ, 2004: 70). Za Chevaliera i Gheerbranta deset označuje *sveobuhvatnost, dovršenost, povratak jedinstvu* nakon što se razvio ciklus prvih devet brojeva (Chevalier; Gheerbrant, 1983: 127).

Broj deset, unatoč savršenosti o kojoj govore navedeni autori, za bajke ne predstavlja veliku važnost, budući da se javlja jedanput u jednoj bajci. Riječ je o bajci *Suputnici*, a to je ujedno bajka u kojoj se javlja najviše različitih brojeva, čak osam. Broj deset pojavljuje se u rečenici: *Samo li uznemiriš moje rojeve i razoriš moj pčelinjak, vidjet ćeš što te čeka: u kožu će ti se zabosti naši žalci kao **deset** tisuća užarenih igala*. (Grimm, Jacob; Grimm, Wilhelm, 1988: 210) Iz te rečenice teško je iščitati simboliku koja se veže uz broj deset, može se jedino zaključiti

kako desetka ovdje dolazi u kontekstu prijetnje. Iako se broj deset samo u tom primjeru javlja eksplicitno, implicitno je prisutan i u drugim okruglim brojevima koji se javljaju u bajkama, a to su dvadeset, pedeset, sto, dvjesto, tristo i tisuća.

5. 11. Simbolika broja dvanaest

U *Simbolici brojeva* navodi se da je dvanaest *nebeski broj, simbol božanskog savršenstva i, slično kao sedam ili deset, idealna mjera univerzuma, zatvorenog u kruženju vremena*. Istovremeno dvanaestica simbolizira *vječni život, neprolaznu ljepotu raja, anđeosku sreću i posebnu duhovnu odličnost* (Germ, 2004: 82). Dvanaestica je *simbol najsavršenije zemaljske i nebeske uređenosti, simbol spajanja prolaznog vremena i vječnosti, ali i broj prave spoznaje i duhovne obnove koja vodi u blaženu sreću raja* (isto, 86).

Simbolika savršenosti broja dvanaest očituje se u nekim bajkama. Kad je navršila *dvanaestu* godinu, Matovilka je postala najljepša pod suncem, dakle savršena ljepotica. Kralj je u *Trnoružici* imao *dvanaest* zlatnih tanjura, savršeni broj tanjura za dvanaest dobrih vila, a i *dvanaesta* vila je ta koja pobija, odnosno ublažuje proročanstvo zlobne trinaste vile. U *Suputnicima* patka zaroni sa svojih *dvanaestoro* pačića i na površinu iznese zlatnu krunu krojaču koju on donosi kralju, izvršava zapovijed i biva nagrađen čime se ukazuje na duhovnu odličnost koja se pridaje i životinjama u vidu bezuvjetne spremnosti na pomaganje.

Broj dvanaest javlja se šest puta u pet bajki. Jedino u bajci *Trnoružica* javlja se dva puta. Po učestalosti javljanja u Grimmovim bajkama, dijeli osmo i deveto mjesto s brojem devet.

5. 12. Simbolika broja trinaest

Trinaestica se, navodi Germ, odavno smatra sudbonosnim brojem koji prekoračuje savršenost dvanaestice i znači *rušenje postojećeg reda, nesreću i smrt,* ali napominje da u kršćanskoj ikonografiji može simbolizirati *sreću, savršenost prave vjere i spas* (isto, 88).

Simbolika broja trinaest, u Grimmovoj bajci *Trnoružica*, negativnog je predznaka. *Trinaesta* je vila zla i proriče Trnoružici smrt u petnaestoj godini. Broj trinaest pojavljuje se samo u toj bajci.

5. 13. Simbolika broja četrnaest

Četrnaestica je, ističe Germ, u raznim kulturama *sretni broj koji štiti od raznih nesreća i obećaje spas od nevolje*. Navodi da spas i vječni počinak koji simbolizira četrnaestica proizlazi iz toga što je u njoj udvostručena sedmica, koja znači rajsku sreću (isto, 90).

Slična simboličnost može se iščitati u bajci *Neobični patuljci*. Ratnik se dogovara s kraljem da za *četrnaest* dana dolazi po blago, a ponijet će ga onoliko koliko njegov sluga može ponijeti, no

sluga je jakota, a vreća ogromna te to blago omogući suputnicima da do smrti žive zadovoljni i sretni. Broj četrnaest javlja se samo u toj bajci.

5. 14. Simbolika broja petnaest

U *Simbolici brojeva* petnaest je sretan broj jer je u njemu utrostručena petica, koja je simbol harmonije i sreće (isto, 90). Broj petnaest u Grimmovim bajkama odstupa od tih tumačenja, broj petnaest zapravo je nesretan broj. Trnoružica se u *petnaestoj* godinu ubola na vreteno, a otac kćerku u bajci *Guščarica na studencu* u *petnaestoj* godini istjera iz kuće u šumu. Broj petnaest javlja se jedino u tim dvama primjerima.

5. 15. Simbolika broja šesnaest

Šesnaest simbolizira svijet u njegovoj fizičkoj pojavnosti, tvarnosti i postojanosti jer je u njemu učetverostručena četvorka, koja ima srodna značenja. Germ navodi da je broj šesnaest i *simbol sklada, čvrstoće i unutarnje ravnoteže jer je u njemu udvostručena osmica*, koja je prvi kub u nizu cijelih brojeva (isto, 91). Broj šesnaest javlja se jedino u bajci *Neobični patuljci* u kojoj je bačvu zlata nosilo *šesnaest* najjačih momaka. Time se ističe fizička snaga i materijalno što bi moglo biti u skladu sa simbolikom svijeta u njegovoj fizičkoj pojavnosti.

5. 16. Simbolika broja dvadeset

Dvadesetica u kršćanskoj ikonografiji, ističe Germ, predstavlja savršenost Božjeg stvaranja, nauka *Svetoga pisma* i vjere. Može ujedno značiti uzoran život u vjeri, život u kojem svih pet osjetila i nauk četiriju evanđelja jamči postignuće vječne nagrade u raju (isto, 94). Broj dvadest pojavljuje se jedino u bajci *Matovilka* i iz dvadeset lakata duge kose ne može se iščitati simbolika koja se pridaje broju dvadeset. U slučaju Matovilke, taj broj predstavlja jedino abnormalnost u duljini i čvrstoći kose.

5. 17. Simbolika broja pedeset

Pedeset je prema Germu *simbol otpuštanja, milosti, nagrade za uzoran život, slika nebeske radosti i vječnoga počinka* (isto, 101). Broj pedeset javlja se jedino u bajci *Nebojša* u kojoj otac sinu daje *pedeset* talira i otpušta ga od kuće. No, otac ga ne daruje što voli sina nego kako bi ga se riješio.

5. 18. Simbolika broja sto

Broj sto jedan je od savršenih brojeva, njegova odličnost tijesno je povezana s glasovitošću jedinice i desetke koje su u njemu simbolički prisutne i stupnjevane, ističe Germ (isto, 106). Sadržaji koje pridaje broju sto jesu: posebna savršenost, zaokruženost vremena i prostora, cjelovitost, čvrstoća i postojanost. Simbolika zaokruženosti vremena očituje se u bajci *Trnoružica*. Trnoružica, naime, zapada u *stogodišnji* san, a točno *stotinu* godina nakon uboda, kraljević ju budi poljupcem, nakon čega se vjenčaju. Također se očituje zaokruženost prostora u bajci *Jorinda i Joringel* jer tko se približi i na *sto* koračaja do dvorca, postaje nepokretan. Simbolika savršenosti, ali i postojanosti očituje se u bajci *Suputnici* u kojoj se pojavljuje dvorac sa čak *stotinu* tornjeva te kruna koja je blistala kao *stotinu* tisuća dragulja, iako je tek izvađena s dna ribnjaka nakon što je tamo odstajala mnogo godina. Broj sto javlja se sedam puta u pet bajki. Na taj način dijeli šesto i sedmo mjesto s brojem šest.

5. 19. Simbolika ostalih brojeva

Osim analiziranih brojeva, u Grimmovim bajkama pojavljuju se još brojevi dvjesto, tristo i tisuća. Za te brojeve u proučenoj stručnoj literaturi nema pojašnjenja. Moglo bi se tek pretpostaviti kako je simbolika broja dvjesto povezana sa simbolikom broja dva i sto ili brojeva deset i dvadeset, broja tristo sa simbolikom broja tri i sto ili deset i trideset, a broja tisuću sa brojevima deset i sto. Kombinacije simbolika tih brojeva u ovome radu nisu posebno istraživane. Može se istaknuti kako se broj tristo javlja u dvama pučkim izrazima u bajkama *Čarobni stolić* i *Majstor Šilko*. Riječ je o izrazu ***Trista*** *mu jada*! Ostali od tih brojeva u znaku su preuveličavanja, npr: poživjeti *tristo* godina u bajci *Tri prelje,* razbiti lonce u *tisuću rbina* u bajci *Kralj kosobrad* i *tisuću* puta zahvaliti na ljubaznosti u bajci *Ima još takvih*.

6. Najčešći brojevi u Grimmovim bajkama

Prilikom istraživanja simbolike brojeva u četrdeset Grimmovih bajki, koliko ih se ukupno i nalazi u knjizi *Bajke i priče*, vodilo se računa i o učestalosti pojavljivanja tih brojeva. U Grimmovim bajkama pojavljuje se dvadeset različitih brojeva. Riječ je o svim brojevima od broja jedan do broja deset te brojevima dvanaest, trinaest, četrnaest, petnaest, dvadeset, pedeset, dvjesto, tristo i tisuću. U sljedećoj tablici prikazano je deset najčešćih brojeva koji se pojavljuju u Grimmovim bajkama. Ostalih deset brojeva pojavljuje se u znatno manjoj mjeri.

Tablica 1. Najčešći brojevi u Grimmovim bajkama

Redni broj mjesta pojavljivanja	Broj	Broj pojavljivanja
1.	tri	67
2.	dva	66
3.	sedam	25
4.	jedan	19
5.	četiri	15
6./7.	šest	7
6./7.	sto	7
8./9.	devet	6
8./9.	dvanaest	6
10.	osam	5

Iz tablice se može uočiti kako je broj tri najčešći broj u Grimmovim bajkama. Može se reći kako je takav rezultat očekivan i podudaran s postavkama koje iznosi Tine Germ u knjizi *Simbolika brojeva*. Germ smatra da je broj tri jedan od *najčešćih brojeva u bajkama i legendama* (Germ, 2004: 33). Broj tri ujedno je najčešći jednoznamenkasti broj u Grimmovim bajkama. Od dvoznamenkastih brojeva, najčešći je broj dvanaest, a od troznamenkastih broj sto. Na prvih deset mjesta po učestalosti, nalazi se osam jednoznamenkastih brojeva te po jedan dvoznamenkasti i troznamenkasti. Broj dva drugi je po učestalosti u Grimmovim bajkama sa pojavljivanjem u šezdeset šest pojmova u Grimmovim bajkama, dakle, broj tri češći je od broja dva samo za jedno pojavljivanje. U skladu s Germovom postavkom, broj sedam jedan je od najčešćih brojeva u Grimmovim bajkama. Iako se javlja u znatno manjoj mjeri od bojeva tri i dva, nalazi se na trećem mjestu po učestalosti pojavljivanja. Javlja se u dvadeset pet primjera, a broj jedan, koji je na četvrtome mjestu, u devetnaest primjera. Broj četiri peti je najčešći broj u Grimmovim bajkama koji se pojavljuje u petnaest pojmova. Šesto i sedmo mjesto s jednakim brojem pojavljivanja, odnosno sedam puta, dijele brojevi šest i sto. Sedmo i osmo mjesto dijele brojevi devet i dvanaest, javljaju se šest puta. Za broj devet očekivala se veća učestalost pojavljivanja, ali to u Grimmovim bajkama nije bilo zastupljeno. Broj osam deseti je najčešći broj i javlja se svega pet puta. Od ostalih brojeva, koji se ne svrstavaju u najčešće brojeve u Grimmovim bajkama, broj tristo javlja se tri puta, brojevi pet, petnaest i tisuća javljaju se dva puta, a ostali brojevi po jedan puta. Ostalih deset brojeva nalazi se u šesnaest pojmova od ukupno dvjesto trideset devet analiziranih pojmova.

7. Primjeri analiziranih brojeva

1) broj jedan

...mišljaše da je opet *prva* po ljepoti... (*Snjeguljica i sedam patuljaka*, str. 10)
...dati svoje *prvorođeno* dijete. (*Cvilidreta*, str. 33)
...ali postavljam *jedan* uvjet... (*Matovilka*, str. 38)
...dozva svoju kćer *jedinicu*... (*Pepeljuga*, str. 59)
...*jednim* jedinim udarcem šape prignječi.. (*Snjeguljica i Ružica*, str. 89)
...ostala lijepa kći *jedinica*. (*Kraljevna-guščarica*, str. 97)
Imam, dragi, *jednu* želju... (*Kraljevna-guščarica*, str. 100)
Sedam *jednim* udarcem (*Sedam jednim udarcem*, str. 109)
...dati svoju kćer *jedinicu*... (*Sedam jednim udarcem*, str. 117)
...pustoši opak *jednorog*... (*Sedam jednim udarcem*, str. 118)
...nema *jedne* dragocjene jabuke. (*Zlatna ptica*, str. 129)
...iščupala joj *jedno* zlatno pero... (*Zlatna ptica*, str. 129)
...načinjenu od *jednog* jedinog smaragda. (*Guščarica na studencu*, str. 161)
...i probije *jednim* hicem. (*Četiri brata vrijedna zlata*, str. 171)
...dobio samo *jedan* vojnički kruh... (*Nebriga*, str. 175)
...samo je *jedan* đavo preživio... (*Nebriga*, str. 185)
... imao *jednu* jedinu kozu... (*Čarobni stolić*, str. 189)
...udati za *prvog* prosjaka što mu dođe na vrata. (*Kralj Kosobrad*, str. 238)
...imao kćer *jedinicu*. (*Mudra seljanka*, str. 307)

2) broj dva

...oženi se *drugom* ženom... (*Snjeguljica i sedam patuljaka*, str. 5)
To *dvoje* djece bili dječak i djevojčica... (*Ivica i Marica*, str. 19)
...i sa svojom *drugom* ženom... (*Ivica i Marica*, str. 19)
dva puta otac popušta ženi (*Ivica i Marica*)
...*dvije* lijepe bijele posteljice... (*Ivica i Marica*, str. 23)
Eh, baš dobra *dva* zalogaja! (*Ivica i Marica*, str. 26)
Išli su kakva *dva* sata... (*Ivica i Marica*, str. 28)
...i tako sam sebe razdrije *nadvoje*. (*Cvilidreta*, str. 35)
dva uzimanja matovilca (*Matovilka*)
...sa svojim *dvoma* blizanaca... (*Matovilka*, str. 41)
Dvije njezine suze radosnice kapnuše... (*Matovilka*, str. 41)
...moja žena *drugo* smjera. (*Ribar i njegova žena*, str. 44)
...pa prisoblje sa *dvije* postelje... (*Ribar i njegova žena*, str. 44)
...oženio *drugom* ženom. (*Pepeljuga*, str. 59)
...rekoše *dvije* maćehine kćeri. (*Pepeljuga*, str. 59)
...ako je za *dva* sata svu otrijebiš... (*Pepeljuga*, str. 61)
...doletješe unutra *dvije* bijele golubice... (*Pepeljuga*, str. 62)
...*dvije* zdjele pune leće... (*Pepeljuga*, str. 63)
dva zahtjeva Pepeljugi (*Pepeljuga*)
dva rezanja nogu (*Pepeljuga*)
...i *dvoje* zaručnika najveću sreću osjećalo... (*Jorinda i Joringel*, str. 75)
...prići mu na *dva* koraka... (*Jorinda i Joringel*, str. 77)
...rasla *dva* ružina grma... (*Snjeguljica i Ružica*, str. 79)
...*dvije* krasne djevojčice... (*Snjeguljica i Ružica*, str. 79)
...ugleda traženu *dvojicu* divova... (*Sedam jednim udarcem*, str. 117)

...*dvije* krčme stoje jedna drugoj sučelice. (*Zlatna ptica*, str. 130)
dva starija sina loša (*Zlatna ptica*)
...*dvije* košare pune divljih krušaka i jabuka. (*Guščarica na studencu*, str. 158)
...i da je *dvojica* slugu odvedu u šumu... (*Guščarica na studencu*, str. 163)
...sjedile *dva* sata... (*Guščarica na studencu*, str. 164)
...zasjaše *dva* oka... (*Guščarica na studencu*, str. 164)
...krčmar u pećnici peče *dvije* guske. (*Nebriga*, str. 183)
...naiđu *dva* šegrta... (*Nebriga*, str. 183)
...*dva* su puta pred tobom... (*Nebriga*, str. 186)
...i da su mu podvalili *drugi* stolić. (*Čarobni stolić*, str. 196)
...izvadio *dva* cijela zlatnika... (*Čarobni stolić*, str. 198)
...u tami krijese *dva* krupna oka... (*Čarobni stolić*, str. 204)
...vodila su onamo *dva* puta... (*Suputnici*, str. 206)
...samo *dva* dana hoda... (*Suputnici*, str. 206)
Dvojica suputnika sjednu pod hrast... (*Suputnici*, str. 206)
...zaplaka na *oba* svoja oka... (*Suputnici*, str. 207)
Na vješalima visjela *dvojica* na smrt osuđena... (*Suputnici*, str. 208)
...u ribnjaku plove *dvije* mlade patke. (*Suputnici*, str. 210)
...sletješe one *dvije* vrane... (*Suputnici*, str. 215)
...naišla *dvojica* stranih ljudi... (*Palčić*, str. 218)
Dvojica lupeža zastala... (*Palčić*, str. 220)
Te *dvije* djevojke... (*Tri šumska patuljka*, str. 225)
...eto unutra *dvojice* patuljaka... (*Postolar i patuljci*, str. 246)
Imao neki otac *dvojicu* sinova... (*Nebojša*, str. 249)
...naporedila njih *dvojica* pješaka zajedno dalje... (*Nebojša*, str. 253)
...eto *dviju* grdnih mačaka... (*Nebojša*, str. 256)
...doniješe *dvije* lubanje... (*Nebojša*, str. 259)
...na *dvije* milje odavde... (*Neobični patuljci*, str. 265)
...pošle *dvije* cijele pukovnije… (*Neobični patuljci*, str. 270)
Nosim evo *dvije* glavice... (*Čarobna loćika*, str. 278)
...te je odonda *dvoje* djece raslo naporedo. (*Nahod-ptica*, str. 287)
...dohvati *dva* čabra... (*Nahod-ptica*, str. 287)
...*obadvije* posteljice prazne... (*Nahod-ptica*, str. 289)
Uz cestu kojom je pješačio stajale *dvije* kuće.... (*Siromah i bogataš*, str. 295)
A njih *dvoje* prostru sebi na podu. (*Siromah i bogataš*, str. 296)
...ugleda *dvojicu* anđela kako nose brvno. (*Majstor Šilko*, str. 304)
...eto doista anđela sa *dva* svoja konja... (*Majstor Šilko*, str. 304)
...i leže među *dva* vola... (*Mudra seljanka*, str. 308)
...za *dva* talira prodao nekom doktoru... (*Doktor Sveznadar*, str. 311)
...u novac pretvori svoja *dva* vola... (*Doktor Sveznadar*, str. 311)
Tjerala je odonda na pašu *obje* koze. (*Našla vreća zakrpu*, str. 325)

3) broj tri

Tri kapi krvi kapnuše... (*Snjeguljica i sedam patuljaka*, str. 5)
trećeg jutra pronašli kućicu (*Ivica i Marica*)
...*tri* poteza – i kalem već pun... (*Cvilidreta*, str. 31)
tri zahtjeva i pomoći (*Cvilidreta*)
Dajem ti *tri* dana vremena da mi otkriješ ime... (*Cvilidreta*, str. 34)
...sutradan *trostruko* za salatom žudjela. (*Matovilka*, str. 37)
...podno *tri* velika hrasta... (*Crvenkapica*, str. 54)

...ostaše zadovoljni njih *troje*... (*Crvenkapica*, str. 58)
...svakog dana *triput* odlazila na grob... (*Pepeljuga*, str. 60)
...svečanost što je imala trajati *tri* dana... (*Pepeljuga*, str. 60)
tri bijega s bala (*Pepeljuga*)
treća proba obuće uspješna (*Pepeljuga*)
...*triput* obletje oko njih... (*Jorinda i Joringel*, str. 76)
...i *triput* zahukta... (*Jorinda i Joringel*, str. 76)
tri pomoći patuljku (*Snjeguljica i Ružica*)
...sa *tri* željezna obruča opasao svoje srce... (*Začarani kraljević*, str. 95)
tri pucanja obruča (*Začarani kraljević*)
...*tri* kapi krvi šapnuše... (*Kraljevna-guščarica*, str. 97)
Izjahala *tri* krojača... (*Sedam jednim udarcem*, str. 112)
tri kraljeva zahtjeva (*Sedam jednim udarcem*)
Tri brata od zanata (*Tri brata od zanata*, str. 123)
tri pokazivanja zanata (*Tri brata od zanata*)
treći je brat najbolji (*Tri brata od zanata*)
Imao kralj *trojicu* sinova... (*Zlatna ptica*, str. 129)
treći je brat najbolji (*Zlatna ptica*)
...drvosječa što je imao *trojicu* sinova... (*Zlatna guska*, str. 137)
U krčmara bile *tri* kćeri. (*Zlatna guska*, str. 138)
tri zahtjeva i pomoći (*Zlatna guska*)
tri posjeta vuka (*Vuk i jarići*)
Tri je dana mladi grof bazao naokolo... (*Guščarica na studencu*, str. 161)
Tri sam kćeri imala... (*Guščarica na studencu*, str. 162)
...raširila se *tri* stara, moćna hrasta. (*Guščarica na studencu*, str. 164)
...sova što je *triput* huknula... (*Guščarica na studencu*, str. 164)
...prije *tri* godine... (*Guščarica na studencu*, str. 165)
Sveti Petar tri puta se prerušio u prosjaka (*Nebriga*)
U ime svetog *Trojstva*... (*Nebriga*, str. 179)
... i *treći* puta izrekao... (*Nebriga*, str. 179)
...podijelio na *tri* dijela... (*Nebriga*, str. 180)
...davno bio krojač što je imao *tri* sina... (*Čarobni stolić*, str. 189)
...jer *triput* Bog pomaže. (*Čarobni stolić*, str. 200)
Optrčao je *triput* unaokolo... (*Suputnici*, str. 214)
Tri šumska patuljka (*Tri šumska patuljka*, str. 225)
tri nagrade dobroj djevojci (*Tri šumska patuljka*)
tri kazne zloj djevojci (*Tri šumska patuljka*)
...a *treće* noći reče kuharskome momku... (*Tri šumska patuljka*, str. 230)
...*triput* mačem mahnu nad prilikom... (*Tri šumska patuljka*, str. 230)
Tri prelje (*Tri prelje*, str. 233)
...pokaza joj *tri* izbe pune puncate kudjelje. (*Tri prelje*, str. 233)
...i *tri* je dana tako sjedila i plakala... (*Tri prelje*, str. 234)
...nailaze *tri* žene... (*Tri prelje*, str. 234)
tri ponavljanja citata (*Kralj Kosobrad*)
...*tri* noći zaredom bdi i stražari. (*Nebojša*, str. 256)
...*tri* nežive stvari. (*Nebojša*, str. 256)
...u podrumu *tri* sanduka... (*Nebojša*, str. 262)
...davši mu samo *tri* novčića poputnine. (*Neobični patuljci*, str. 265)
...naiđoše *trojica* divova. (*Čarobna loćika*, str. 276)
Tjerao je *tri* magarice... (*Čarobna loćika*, str. 279)

...*triput* na dan nahraniti. (*Čarobna loćika*, str. 280)
Služila u njega *trojica* momaka... (*Mlinarski momčić i maca*, str. 281)
...*tri* su mačkice zabavljale glazbom... (*Mlinarski momčić i maca*, str. 283)
Kad su minula *tri* dana... (*Mlinarski momčić i maca*, str. 285)
...pošalje za djecom *trojicu* slugu... (*Nahod-ptica*, str. 289)
tri pretvorbe dječaka i djevojčice (*Nahod-ptica*)
...zaželite sebi *troje*, pa ću vam želje ispuniti. (*Siromah i bogataš*, str. 296)
...seljak što je imao *tri* kobile. (*Mudra seljanka*, str. 308)
...eto me natrag do *tri* dana... (*Ima još takvih*, str. 329)
...kupiti naše *tri* krave... (*Ima još takvih*, str. 329)

4) broj četiri
četiri ponavljanja radnje – zazivanje konja Faladea (*Kraljevna-guščarica*)
četiri puta prevario diva (*Sedam jednim udarcem*)
...na sve *četiri* strane. (*Bremenski svirači*, str. 146)
Kad su *četiri* svirača divršila gozbu... (*Bremenski svirači*, str. 148)
Četiri brata vrijedna zlata (*Četiri brata vrijedna zlata*, str. 169)
...i vodio na *četiri* različite strane. (*Četiri brata vrijedna zlata*, str. 169)
...poslije *četiri* godine... (*Četiri brata vrijedna zlata*, str. 169)
...i *četiri* novčića... (*Nebriga*, str. 175)
I razreže krušac na *četiri* dijela... (*Nebriga*, str. 175)
četiri ponavljanja radnje (*Čarobni stolić*)
Krojač zaveza *četiri* roglja na rupcu... (*Suputnici*, str. 212)
četiri cipelarove klevete (*Suputnici*)
četiri ponavljanja prijetnje (*Nebojša*)
...imao je *četiri* noge... (*Čarobna loćika*, str. 277)
....*četiri* krilata konja podigla u visinu... (*Majstor Šilko*, str. 305)

5) broj pet
...i probiješ svih *pet* jaja. (*Četiri brata vrijedna zlata*, str. 171)
pet sluga u bajci (*Doktor Sveznadar*)

6) broj šest
šest ženinih želja (*Ribar i njegova žena*)
...kao da su u nju upregli *šest* konja... (*Nebojša*, str. 258)
...eto nekakve *šestorice* golemih... (*Nebojša*, str. 260)
...izvalio *šest* stabala... (*Neobični patuljci*, str. 265)
šest skitalica, međusobnih pomagača (*Neobični patuljci*)
...u kočiju upregnuto *šest* konja... (*Mlinarski momčić i maca*, str. 285)
šest darova (*Srećković*)

7) broj sedam
Snjeguljica i *sedam* patuljaka (*Snjeguljica i sedam patuljaka*, str. 5)
Kad je navšila *sedam* godina... (*Snjeguljica i sedam patuljaka*, str. 6)
...na stolu *sedam* tanjurića i *sedam* vrčića... (*Snjeguljica i sedam patuljaka*, str. 7)
Uza zid poredano *sedam* posteljica... (*Snjeguljica i sedam patuljaka*, str. 7)
Upališe oni svojih *sedam* malih svjetiljaka... (*Snjeguljica i sedam patuljaka*, str. 8)
...preko *sedam* brežuljaka... (*Snjeguljica i sedam patuljaka*, str. 10)
sedam ponavljanja pitanja ogledalu (*Snjeguljica i sedam patuljaka*)

sedam obraćanja iverku (*Ribar i njegova žena*)
...*sedam* tisuća rijetkih ptica... (*Jorinda i Joringel*, str. 75)
...hranila ptice u *sedam* tisuća krletki. (*Jorinda i Joringel*, str. 77)
...*sedam* ubijenih muha... (*Sedam jednim udarcem*, str. 110)
...da su posrijedi *sedmorica* ljudi... (*Sedam jednim udarcem*, str. 111)
sedam lisičinih savjeta (*Zlatna ptica*)
sedam priljepaka na gusku (*Zlatna guska*)
...koza što je imala *sedmero* jaradi... (*Vuk i jarići*, str. 153)
sedmi jarić preživio, sakrio se (*Vuk i jarići*)
...od kojih jedan dug *sedam* dana hoda... (*Suputnici*, str. 206)
...poslije *sedam* mjeseci rodila dijete... (*Palčić*, str. 217)
...*sedmorica* slavila svadbu... (*Nebojša*, str. 253)
...došla do *sedam* vjetrenjača... (*Neobični patuljci*, str. 265)
...*sedam* tisuća volujskih kola... (*Neobični patuljci*, str. 270)
...pa me vjerno služi *sedam* godina... (*Mlinarski momčić i maca*, str. 283)
A jedan sluga dovede *sedmog* konja... (*Mlinarski momčić i maca*, str. 285)
...svome gospodaru služio *sedam* godina... (*Srećković*, str. 315)

8) broj osam
...u kočiju upregnuto *osam* konja... (*Začarani kraljević*, str. 95)
...u roku od *osam* dana. (*Zlatna ptica*, str. 133)
...nađe u njoj *osmoricu* mrtvih... (*Nebriga*, str. 185)
...neće moći *osam* dana ni maknuti. (*Čarobni stolić*, str. 199)
...*osam* smo je tjedana kljukali i tovili. (*Srećković*, str. 320)

9) broj devet
...*devetog* dana u rano jutro nađe sanjani cvijet... (*Jorinda i Joringel*, str. 77)
...*devet* grdnih đavola povelo oko njega kolo... (*Nebriga*, str. 184)
Ako mi do *devet* dana pribaviš sina... (*Suputnici*, str. 214)
...i doniješe *devet* mrtvačkih golijeni... (*Nebojša*, str. 259)
...ima *devet* rana na sebi... (*Neobični patuljci*, str. 271)
...na grane posjedalo *devet* ptica... (*Čarobna loćika*, str. 273)

10) broj deset
...kao *deset* tisuća užarenih igala. (*Suputnici*, str. 210)

11) broj dvanaest
Kad je navršila *dvanaestu* godinu... (*Matovilka*, str. 38)
...imao samo *dvanaest* zlatnih tanjura... (*Trnoružica*, str. 71)
dvanaesta vila pobija proročanstvo (*Trnoružica*)
...zaroni sa svojih *dvanaestoro* pačića... (*Suputnici*, str. 212)
Dotle izbi i *dvanaesti* sat... (*Nebojša*, str. 262)
...ugleda Ivek *dvanaest* čilih i gizdavih konja... (*Mlinarski momčić i maca*, str. 284)

12) broj trinaest
Bijaše ih *trinaest* u njegovoj kraljevini... (*Trnoružica*, str. 71)

13) broj četrnaest
...eto me onda za *četrnaest* dana po blago. (*Neobični patuljci*, str. 269)

14) broj petnaest
...*u petnaestoj* godini ubosti... (*Trnoružica*, str. 71)
Kad je navršila *petnaestu* godinu... (*Guščarica na studencu*, str. 162)

15) broj šesnaest
...nosilo je *šesnaest* najjačih momaka. (*Neobični patuljci*, str. 270)

16) broj dvadeset
...i spustila *dvadeset* lakata... (*Matovilka*, str. 38)

17) broj pedeset
Evo ti *pedeset* talira... (*Nebojša*, str. 253)

18) broj sto
...nego će pasti u dubok *stoljetni* san. (*Trnoružica*, str. 72)
Stotinu je godina međuto izminulo... (*Trnoružica*, str. 73)
...na *stotinu* koračaja... (*Jorinda i Joringel*, str. 75)
...*stotina* konjanika... (*Sedam jednim udarcem*, str. 117)
...sa *stotinu* tornjeva... (*Suputnici*, str.209)
...blistala je kao *stotinu* tisuća dragulja. (*Suputnici*, str. 212)
...bijaše na *sto* muka... (*Tri prelje*, str. 234)

19) broj dvjesto
...od *dvjesta* talira. (*Ima još takvih*, str. 329)

20) broj tristo
Trista mu jada! (*Čarobni stolić*, str. 198)
...poživjela *trista* godina... (*Tri prelje*, str. 234)
Trista mu jada! (*Majstor Šilko*, str. 304)

21) broj tisuća
...porazbijao u *tisuću* rbina. (*Kralj Kosobrad*, str. 242)
...*tisuću* puta zahvali na ljubaznosti. (*Ima još takvih*, str. 332

8. Zaključak

Nakon provedene analize Grimmovih bajki, može se zaključiti kako se za većinu brojeva može pronaći odgovarajuća simbolika. Najviše se pozornosti posvetilo brojevima koji se u najvećem broju javljaju u Grimmovim bajkama. Tako se uz broj jedan u Grimmovim bajkama veže simbolika mudrosti i odrješenja. Broj dva često je obilježen negativnim predznakom, ali se javljaju i parovi koji se upotpunjuju te motiv blizanaca. Uz broj tri vezana je simbolika savršenosti, zaokruženosti i potpunosti. Broj četiri odlikuje se cjelovitošću i prostornom ravnotežom, a broj pet srećom i unutarnjom snagom. Kod broja šest, najistaknutija je simbolika darivanja. Broju sedam u bajkama su pridodani sadržaji dovršenosti, savršenosti te promjene, a broju osam ravnoteže. Broj devet u Grimmovim bajkama vezan je uz simboliku uspješnosti pothvata i dovršenje djela. U analiziranim primjerima broj dvanaest može se shvatiti kao simbol savršenosti i duhovne odličnosti. Broj trinaest, od pozitivnog i negativnog značenja koje mu se u literaturi pridodaje, u Grimmovim bajkama ima negativni predznak, simbol je smrti. Suprotno broju trinaest, broj četrnaest simbol je spasa i sreće. Broj petnaest u Grimmovim bajkama suprotstavlja se teorijskim postavkama te se javlja kao broj s negativnim obilježjem. Uz broj šesnaest javlja se simbolika svijeta u njegovoj fizičkoj pojavnosti, a broj sto simbolizira zaokruženost vremena i prostora te savršenost i postojanost. Uz brojeve deset i dvadeset nije se mogla uspostaviti simbolička veza ponuđena u literaturi. Treba naglasiti i koji su brojevi najučestaliji u Grimmovim bajkama. Najučestalije se pojavljuje broj tri, zatim broj dva te broj sedam, potom broj jedan te broj četiri, a ostali su brojevi zastupljeni u znatno manjoj mjeri.

9. Izvor i literatura

1. Izvor

1. Jacob Grimm; Wilhelm Grimm, *Bajke i priče*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1988.

2. Literatura

1. Blaga Aviani, *Priča o braći Grimm* u: J. i W. Grimm, *Crvenkapica i druge priče*, Naklada Pavičić, Zagreb, 1994.

2. Jean Chevalier; Alain Gheerbrant , *Rječnik simbola – mitovi, sni, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1983.

3. Milan Crnković, *Dječja književnost*, Školska knjiga, Zagreb, 1973.

4. Tine Germ, *Simbolika brojeva*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2004.

5. James Hall, *Rječnik tema i simbola u umjetnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 1998.

6. Ana Pintarić, *Bajke: pregled i interpretacije,* Matica hrvatska Osijek, Osijek, 1999.

7. Milivoj Solar, *Povijest svjetske književnosti*, Golden marketing, Zagreb, 2003.

8. Viktor Žmegač, *Romantizam*, u: V. Žmegač, *Povijest svjetske književnosti*, Mladost, Zagreb, 1974.